

A szavakon túl

*dalok szekszárdi költők és Csukás István felnőtteknek
szóló verseiből*

*Két szárnyunk van, az egyik a zene,
a másik a vers. Szabadon repülünk!*

(Csukás István után szabadon)

Esobogó
EGYÜTTES

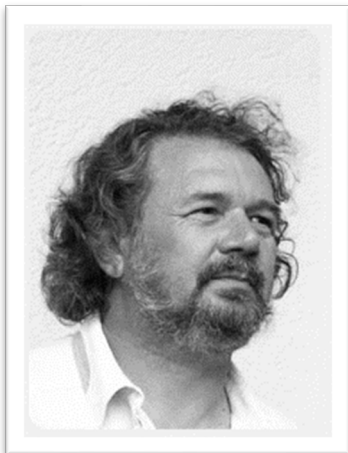
A Csobogó együttes ebben az évben ünnepli megalakulásának 10. évfordulóját. A ma már négy tagú formáció megszületése egy kis tolna megyei falu könyvtárához köthető. 2014 áprilisában ugyanis itt lépett fel először a két alapító, B. Varga Jenő és Fenyvesi Gábor. Ennek az eseménynek érdekessége, hogy jelen volt az előadáson Decsi-Kiss János képzőművész, újságíró, aki így kezdettől fogva figyelemmel kísérhette az együttes fejlődését. 2016-ban éppen az ő fiával, Decsi-Kiss Andrással bővült a duó, majd 2021-ben Horváth Tamás basszusgitáros csatlakozott negyedikként. Őt 2023-ban Nemes András váltotta.

Az általuk előadott dalok elsősorban magyar költők verseire születtek. Zenei stílusukat a sokszínűség jellemzi, amelyben a rock, a blues, a jazz, a country és magyar népzenei elemei is megjelennek. „Minden versnek más a mondani-valója, más a hangulata, így, azt gondolom, ennek a változatosságnak kell tükröződnie a zenében is.” – B. Varga Jenő

Ez a műsor két nagyobb egységet tartalmaz. Az első részben szekszárdi költők versei szerepelnek, hisz ez a város az ő otthonuk. Köztük olyan dalok is, például Baka Istvántól, amelyekkel két versenyen is I. díjat szereztek. A másodikban Csukás István verseiből válogattak. Ezek közt is lesz olyan, amely egy nemzetközi seregszemplén a Versünnep Fesztiválon különdíjat hozott az együttesnek 2023-ban az Operettszínházban.

„Csukás neve szinte mindig gyerekkönyvíróként merült fel, miközben kiváló költő is volt, remek verseket írt. Életszeretet, derű, jóindulat és természetesség áradt a költeményeiből és bár nem sokat beszél róla, egész életében fájlalta, hogy a közönség túlnyomó része nem ismerte líráját. A mesékkel párhuzamosan ugyanis folyamatosan írt verseket is.... Megszoktuk, hogy a magyar líra tragikus hangszerelésű. Nagyon kevés költőnk van, aki derűs verseket is írt, és még kevesebb, aki annyira tudta szeretni az életet és élvezni az örömeit és szépségeit, mint Csukás.”
Pécsi Györgyi irodalomtörténész

A Csobogó együttes a költőnek olyan arcát szeretné megmutatni, amit kevesen ismernek. Az inspirációt a zenekar vezetője (B. Varga Jenő) és Csukás István több éves személyes kapcsolata adta.

Kis Pál István

1951. (Csepel) – 2020. (Szekszárd)

- *Elektroműszerészként kezdte a versírást*
- *Bölcsész (magyar – népművelés) diploma*
- *1984-ben költözött Szekszárdra*
- *25 év „hallgatás” után ismét írni kezdett*
- *Népművelő, újságíró, tv-s, tanár*
- *Szekszárdi bornak, kultúrájának elkötelezettje*
- *11 könyve jelent meg*
- *Önmagát versművésnek nevezte*

B. Varga Jenő – Kis Pál István: A csoda (*a násznép önfeledten mulat tovább)

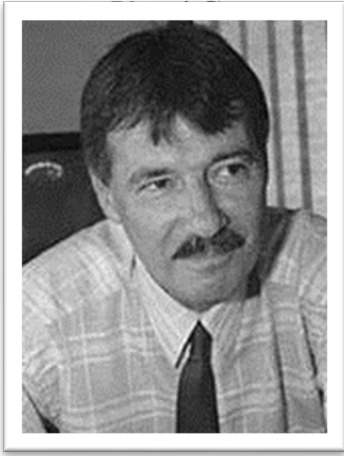
Gazdag az asztal, a jóra marasztal,
jut csuda borra, ha szomjas a vendég,
lány zeneszóval, a táncra valóval,
szépszem üzenje a jót, s ami kell még.

Mert, ha a borral ékes a korsó,
útra sietni ma ő az utolsó.

Boldog a nász, ha a dísze az ünnep,
rajta a jel, meg az égbeli áldás,
okkal örül, kit a sors ide ültet,
tudja, miért köszön érte, ki hálás.

Íme a borral ékes a korsó,
útra sietni te légy az utolsó.

* részlet Kis Pál István a kánai menyegző alapján megírt: „A bortereptés misztériuma” című művéből.

Dr. Jánosi György 1954.

- *Népművelő, szociológus, politikus, író, költő*
- *1990 – 2010 között országgyűlési képviselő*
- *2002 – 2003 sportminiszter*
- *Amatőr színjászó, rendező volt*
- *2005 óta ír verseket (négy kötete van)*
- *Cipőnek és Halász Juditnak írt dalszöveget*
- *2010-től ismét ír*

B.Varga Jenő – Jánosi György: Az új év elé (Nagy László emlékére)

Hozza el az új év, mindazt, ami rég volt.
reményt tiszta álmot, fénylőt, mint az égbolt.
békét és nyugalmat, hitet emberséget
gyógyírt minden bajra, ami fáj és éget.

Szép csendes estéket, öleléshez vágyat
ételt italt jó szót, tiszta vetett ágyat

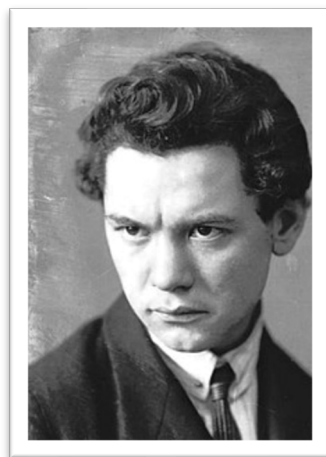
Hozza el az új év, mindazt, ami rég volt.
reményt tiszta álmot, fénylőt, mint az égbolt.
tavaszra szerelmet, nyárra tüzet lángost.
őszre búfelejtést, télre puha vánkost.

Szép csendes estéket, öleléshez vágyat
ételt italt jó szót, tiszta vetett ágyat.

József Attila

1883. (Szekszárd) – 1941. (Budapest)

- *A magyar irodalom egyik legjelentősebb költője*
- *Posztumus Kossuth díjas, Baumgarten díjas*
- *Gombai Ferenc parasztgazda nevelte, beteges volt*
- *Görögkeleti vallású, baloldali gondolkodású*
- *Juhász Gyula indította el, műfordítóként is dolgozott*
- *„Csodagyereknek tartottak, pedig csak árva voltam.”*
- *Óda – Lillafüreden írta (Marton Márta)*
- *Zaklatott életet élt, vonatbalesetben hunyt el*

B. Varga Jenő – József Attila: Hymnus a borhoz

Bor, te dús örömelixír,
Bor, te táltos rőt pogány,
Csók az Élet ajakán,
Kedveseknek várva vitt hír.

Vérem forrjon véled össze,
Bor, te férfikor teje,
Mindeneknek elseje,
Torkom érced hadd fürössze.

Bor, te ünnep ékes gyolcsa,
Május hímes köntöse,
Víg tüzek víg kürtöse,
Őserők tűz-istenkorcsa.

Bor, ma téged megrabollak,
Mellem érted döng s tüzel,
Bor, téged vasárnapollak.

Bor, ó égjünk, égjünk együtt el!

Baka István

1948. (Szekszárd) – 1995. (Szeged)

- *Lengyel-szerb-osztrák gyökerek*
- *Költő, prózaíró, leningrádi ösztöndíjas*
- *Az egyik legjelentősebb orosz műfordító*
- *Műfordító kollégiumot vezetett Szegeden*
- *Tragikum és irónia, pátosz és groteszk ötvözése jellemzi munkásságát*
- *Emlékét emlékszoba őrzi Szekszárdon*
- *A nevét iskola és alapítvány viseli*
- *Szekszárd posztumusz díszpolgára*

B. Varga Jenő – Baka István: Sovány vizekből

Sovány vizekből bokrok arcát
nem issza már az ég;
kék hűvösségre zöld viharzást
most váltott át a rét.

Az ágközök üres szemében
feketeség mered,
s a füvek a kenyér-sötéten
próbálják életüket.

Szép arcod emlékként sugárzik,
hiába vagy velem –
csak az lehetsz már, aki voltál,
élőnek jeltelen.

Mint zöld beszédét elfeledve
a lomb ring hangtalan,
s már nem mondhat többet magáról,
csak azt, hogy árnya van.

B. Varga Jenő – Baka István: Dal

Ó, virradati rétek: átizzadt, szürke ingem,
kiterített magányom! Hová vezettek engem?

A rengeteg szívébe, mely őzekkel dobog,
de minden levélrése kéklő farkastorok?

Vissza az éjszakába! A sötét ég alatt
te vonzolod a holdat, mint vasgolyót a rab.

B. Varga Jenő – Baka István: Hideg teremben

Hideg teremben hölgyek és urak
a zongorista frakkja ránctalan.
A februári utcán szél ugat
matróz üvölt vöröskozák rohan.

A vérszag úgy üt át a parfümön
ahogy kötéseken a vér maga.
De még belül vagyunk a bűvkörön
még szól a drága bécsi zongora.

Majd puskatussal törnek ablakot
szuronyra tűznek mindegy férfi nő.
De csak ha minden húr elhallgatott
a bolsevik művészettisztelő.

Kultúrát hoznak újat persze ők,
lesz benne „Hej bunkócska” és Chopin.
S lesz tornyuk is még egekre törőbb,
mint Péter-Pál, künn a szigeten

A zongorista frakkja fekete
remegve várjuk mindjárt véget ér.
Prelúd s a kor s az élet is,
ha lecsapódik ránk a lakkozott fedél.

Dicső Zsolt 1956. (Szekszárd)
Lázár Ervin meseírói díj 1. hely 2016.

- *Költő, újságíró, dalszövegíró, zenész*
- *Alapítója a Pad c. folyóiratnak*
- *Kísérleti Színpad zenekar*
- *Mosolygó Kaptafa Hangászkar*
- *Hajléktalan szállón gondozó*
- *Könyvtárosként ment nyugdíjba*
- *Öt kötete jelent meg*

B. Varga Jenő – Dicső Zsolt: Holnap (Mészöly Miklós emlékére)

Reggelre eljön a rég rendelt pokol,
ködkutyák futkosnak fölfeslő nyomon.
ködkutyák futkosnak fölfeslő nyomon.
végső vigyorban az ínyük kivillan.

Holnap valaki téged álmodik majd!

Feketén fekete szöknek a színek,
élethűen halált játszik ma Isten
élethűen halált játszik ma Isten,
poharából a méltatlanok isznak.

Holnap valaki téged álmodik majd!

A domb mögött meghal reggelre a nap,
fálnak fordulva angyalok alszanak
fálnak fordulva angyalok alszanak
magukra rántva fáradt párnáikat.

Holnap valaki téged álmodik majd!

B. Varga Jenő – Dicsó Zsolt: Egy kedd éjszaka*

Pista és Ervin egy kedd éjszaka,
asztalhoz ülnek és bort bontanak.
Kortyolva várják, hogy mikor jön el,
érezik már itt van, oly nagyon közel.

Hasonlítasz és én hasonlítok,
te rám és én rád, nincs semmi titok,
mondják és tudják, csak az változik,
miről az ember ma még álmodik.

Zsebükben egy másik ország
Fölöttük egy másik ég
Álomból van mind a kettő
s mindegyik mindenkié.

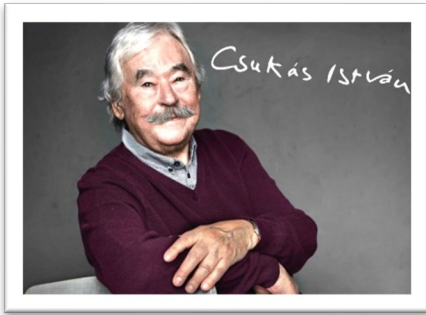
Pista és Ervin még arról beszél,
szó és az írás csak együtt zenél.
De addig várják, hogy mikor jön el,
ami már itt van oly nagyon közel.

Leírni mindazt, mit leírni kell,
mondani mit más még nem mondott el,
szó és az írás így kerek egész,
szó és az írás majd így összeér.

* Így nyilatkozott Csukás István legjobb barátjáról, Lázár Ervinről, miután értesült annak haláláról:

„Azért vagyok különösen szomorú, mert 18 éves korunk óta ismertük egymást, együtt jártunk egyetemre, és íróként is párban futottunk: ugyanabban a műfajban dolgoztunk mindketten, barátok voltunk, figyeltünk egymás munkáira, és azt kell, hogy mondjam: jó volt vele versenyezni az írói pályán. Az írók közti versengés nem mindig szép és kellemes, de vele jó volt versenyezni. Akkor is jó volt, ha épp a másik írt jobbat, nem volt köztünk féltékenység, irigység sohasem.”

Lázár Ervin 1936 (Budapest) – 2006 (Budapest)

Csukás István

1936. (Kisújszállás) – 2020. (Budapest)

- *Hegedűművésznek készült*
  - *Később jogot és bölcsészetet tanult*
  - *17 évesen díjat nyert verseivel*
  - *Kormos István terelte a mesék felé*
  - *Szerelmes verseket is írt*
  - *Sokszinű költészet jellemzi*
- *MTV, Móra kiadó, 1985-től szabadfoglalkozású*
  - *Törzshelye a Hungária kávéház, legjobb barátja Lázár Ervin volt*
  - *A Nemzet Művésze, a Digitális Akadémia tagja*
  - *Állami, Andersen, József A., Déry, Kossuth, Prima Primissima díjak*
  - *Több nemzetközi díjat is kapott*
  - *Hollywood 1975. – „Keménykalap és krumpliorr” fesztivál díj*
  - *Őze Áron 2014-ben Csukás-díjat alapított*

B. Varga Jenő – Csukás István: Étellift a pokolba

Hová futok, mért izgulok,
mintha vonatjegyem volna,
s lekésem a csatlakozást:
ételliftet a pokolba.

Nézek a szerelvény után,
telerakva zsúfolásig,
megkönnyebbülök, hogy nem én
haltam meg, hanem a másik.

Kaptam még egy napot, percet,
de zsebemben a meghívó
a többi igazolvány közt,
széle szakadt, betű fakó.

Megtört fényben majd, a szemem
fénye is végül megtörik,
csak a hús lesz, mi nem érzi,
ha az ételliftbe lökik.

Pokolba megy az is, aki
nem akart itt dudás lenni,
elsimul a föld felettünk,
nincs különbség többé semmi.

Mert itt fent volt a mennyország,
életünk isteni része
Csupa fény és csupa álom,
csak hogy mi nem vettük észre.

B. Varga Jenő – Csukás István: Virágének

Vakmerőn nyúlok, s biztosan érted,
tétovaságom hitre cserélted.
Szótlanabb szónál ez az áhítat,
több a valónál, mégis megríkat

Lehull az inged, nincs, ami földjön,
szép szüzességed fehér hófüggöny -
Mint torony omlik össze, ki voltál,
örömd ring, ring, simább a tónál

Egymásnak arccal kerültünk végre,
szorongva hallgatsz némább beszédre.
Nincs nagyobb titok, nincs nagyobb vigasz
rád hasonlítok, rám hasonlítasz.

B. Varga Jenő – Csukás István: Mint rezgő húr

Mérem magamban a felnövő szerelmet,
mint érzékeny műszer jelez földszínéig felvirágzó ércet:
érzékeim feléd hajolnak, szelíd törvények igézik.

Motoz az ujjam: érzi a hajadat még;
tükrök közt vergődő fény: szemem szemed foglya,
ráégettél már, s téged lát mindenben,
s a világot újra bűvkörébe fogja.

Most csak csöndes szavakat dob fel a lélek,
s mint rezgő húr, őrzi a pendítő ujjat.
Mérem magamban a felnövő szerelmet,
s a megtért világot, a szebbet, az újat.

B. Varga Jenő – Csukás István: Istenke, vedd térdedre édesanyámat

Istenke, vedd térdedre édesanyámat,
ringasd szelíden, mert nagyon elfáradt,
ki adtál életet, adj neki most álmot,
és mivel ígértél, szavadat kell állnod,

Mert ő mindig hitt és sose kételkedett,
szájára suttogva vette a nevedet.
Én nem tudom felfogni, hogy többé nincsen,
s szemem gyöngye, hogy a semmibe tekintsen,

Hová a fény is csak úgy jár, hogy megtörve:
helyettem nézzél be a mély sírgödörbe,
próbálkozz, lehelj oxigént, tüdőd a lomb!
Nem is válaszolsz, kukac-szikével boncolod,

Amit összeraktál egyszer végtelen türelemmel,
csak csont, csak por, ami volt valamikor ember,
mivel nem csak Minden vagy: vagy a Hiány,
magadat operálsz e föld alatti ambulancián.

Mi mit nyel el a végén, fásultan szitálsz
a semmiből a semmibe a létező világot,
anyát és gyereket, az élőt s a holtat,
s mert Te teremtetted, nem is káromolhat,

Csak sírhat vagy könnyöröghet, hogy adj neki békét,
nem tudjuk, hogyan kezdődött, de tudjuk a végét;
én sem káromolok, hallgass meg imámat:
Istenke, vedd térdedre édesanyámat!

B. Varga Jenő – Csukás István: A kovács

Mázsás kalapácsod még mindig emelgeted,
dalolsz közben, mint régen, s az üllő dalol veled,
hallgatom, míg serceg, pöröl a láng,
fehérre izzik a vas, s szerteröppen a csillagvilág.

Szemem elé teszem kezem, alóla figyelek –
Segítettem volna, de nem akartad, hogy kovács legyek,
mindig mondtad, azért ütöd, formálsz a vasat,
hogya felnő, több legyen a fiad...

Gyenge is voltam, mindig csodáltam izmos karod,
tudtam, nem mondhatok ellent, ha te így akarod.
Most könyvek mellett ülök, bent egy álom sajog:
formálnék vasat, izzó tűzön lelket, a fiad vagyok!

B. Varga Jenő – Csukás István: Tavaszi vers

Az ablakhoz nyomul az orgona,
az ablaküvegen át rám nevet,
amit nem tudok megenni soha,
a kék szemű tavaszi üzenet.

Gyerek leszek egy percre újra én,
örökzöld időmből kipislogok,
a létezés halhatatlan ívén
a teremtésig visszacsusszanok

Mert jó élni, e gyermeki hittel
így fordulok én is a fény felé,
s tudom, hogy majd a többi szelíddel
lelkem földi jutalmát meglelé!

Boldog részecske, együtt lüktetek,
s kinyílok mohón, mint tavaszi ág,
ledobjuk, unt kabátot, a telet,
s szívemmel ver a születő világ.

Baranyai L. – B.Varga J. – Csukás I.: Annyiszor játszottam a boldogot

Annyiszor játszottam a boldogot,
most végre boldog lehetnék
nyugtalanul figyelem magamat,
vajon mi hiányzik még,

Vagy nincs is, csak a mesében,
elkopott idegeket simogató
szép hazugság, kábítószert,
és mindegy, rossz voltam vagy jó,

Mi hiányzik és honnan hiányzik,
a világból-e vagy belőlem,
hogy miért nem csurran a méz,
fanyarul megért szőlőszem;

A boldogot csak játszani lehet,
és az élethez ennyi is elég,
az üdvözült anygali boldogságot
nem ismerik, csak a hülyék.

B. Varga Jenő – Csukás István: Búcsú a nadrágtól

Eredeted homály fedi hallgatag,
kifordított állapotban kaptalak.
Lehet, hogy voltál jól ápolt dandy-é,
lettél ifjú költőé, egy senkié.

Ki nyúlt s hőben-hóban hordott eleget,
s tétlen is száradon csapta a legyet.
Feje alá rakott éjjel, úgy vasalt,
s álmodott egy egész öltönyt, s diadalt.

Emlékembe visszahoz a kegyelet,
mikor szívem tűnt időkkel enyeleg.

Nadrágjához passzolt ő, mint folt s a zsák,
s hencegett, mint Cyrano de Bergerac.
S dünnyög: szép szóra a nő mért nem felel,
s a szerkesztő izgalmában félrenyel.

Emlékembe visszahoz a kegyelet,
mikor szívem tűnt időkkel enyeleg.

Néhány gondolat Csukás István életfelfogásáról

Nevelés?!

Sokszor elvert az anyám, és bátran állíthatom, hogy egyetlen alkalommal sem ok nélkül. Biztosan nagy gazfickó lettem volna, ha nem kerülök be a békéstarhosi, az akkor legendás zeneiskolába.

Nagyon jó, hogy egy gyerek elmegy sportolni, fejleszti az izmait, de ugyanúgy kell edzenie a fejét is. Gyerekként minél többet, mert felnőttként beszűkül a gondolkodás. Sok gyerek egyszerűen túl van fegyelmezve. (...) Ezért kell a gyerekkornak szabadnak, elevennek, vidámnak és szertelennek lennie. Egy nem létező személyiséget hagyni kell kialakulni. Megmondom őszintén, én a fegyelmezetlen gyerekeket szeretem.

Írni jó

A kreativitás érdekelt. Olyat csinálni, ami lehet, hogy nem is olyan jó, de még senki más nem csinált. Nem vagyok az a sírós alkat, talán kétszer sírtam egész életemben, akkor is a kutyáim halála miatt. (...) A múltkor a feleségemmel megnéztük a „Feketeszárú cseresznyét”, ő végigsírta, én viszont, azt hiszem, nem mertem. Lehet, hogy gátlásosabb vagyok annál, mint hogy teljesen szabadjára engedjem az érzelmeimet. Röhögni nagyon tudok, és merek. Hangosan, tele pofával. Sokszor írás közben azért csukom be a szobám ajtaját, mert félek, hogy furcsákat gondol rólam a család. Írok, és közben fel-felvinnyogok...

A siker titkai

A formák, kulisszák, előadásmódok változhatnak. Változhat a nyelvhasználat is, de a lényeg mindig ugyanaz marad. Igényünk az igazságra, a szeretetre.

Nekünk

Milyen türelmetlenek vagytok ti, emberek! Az idő sohasem fogy el. Mindig ugyanannyi lesz előtted, mint mögötted! Vagyis mindig középen fogsz állni. Mindig ugyanannyi lesz az emléked, mint amennyi a kíváncsiságod! Erre ti mit csináltok? Naptárakat rajzoltok és ébresztőórákat szerkesztetek, gyűjtitek, méritek és zslugorgatjátok azt, ami elfogyhatatlan.

Támogatók

TAKLER

1767

Tolnai Népújság

